

วิธีทำการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องความมุ่งหวังของบิคามารดาในเขตชนบทไทย เกี่ยวกับการศึกษาของบุตร โคอาศัยข้อมูลจากการวิจัยในโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและประชากรในประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ในส่วนที่เป็นการศึกษาวิจัยในเขตชนบท ดำเนินการโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและประชากรในประเทศไทยนี้ โคแบงเขตการวิจัยออกเป็น ๒ ส่วนคือ การวิจัยส่วนที่เป็นเขตเมือง โดยหมายถึงเขตเทศบาลทั่วประเทศ และการวิจัยส่วนที่เป็นเขตชนบท ซึ่งหมายถึงส่วนอื่น ๆ นอกเหนือไปจากเขตเมือง โครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวนี้ โคสุ่มตัวอย่างจากอำเภอต่าง ๆ ทั่วประเทศ ยกเว้นอำเภอชายแดนที่มีหมู่บ้านกระจัดกระจาย ไม่มีทางคมนาคมที่คณะนักสำรวจจะเดินทางไปถึงภายในเวลาจำกัด และอำเภอที่มีการปฏิบัติการของผู้ออกการร้าย และสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งโคแกจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล จากนั้นโคทำการสุ่มตัวอย่างประมาณเขตละ ๑,๕๐๐ ครัวเรือน ครัวเรือนตัวอย่างในเขตเมืองจะเป็นตัวแทนของครัวเรือนประมาณ ๑ ต่อ ๒,๐๐๐ ครัวเรือนทั่วประเทศ

สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โคอาศัยข้อมูลจากการวิจัยในเขตชนบทซึ่งได้ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยนิสิตทั้งในชั้นปริญญาบัณฑิตและมหาบัณฑิต ซึ่งโคเฝ้าการอบรมในหน้าที่พนักงานสำรวจจากสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนและภรรยาและสตรีที่สมรสแล้วทุกคนในครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างอายุไม่เกิน ๖๐ ปี เกี่ยวกับลักษณะโดยทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจสังคมและประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ได้จัดแบ่งการสุ่มตัวอย่างเป็น ๓ ชั้น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบการจัดกลุ่มอย่างมีระบบ

ชั้นแรก เป็นการสุ่มตัวอย่างระดับอำเภอ ได้แบ่งอำเภอในประเทศไทยออกเป็น ๑๕ กลุ่ม ตามลำดับอัตราส่วนของจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ตามจำนวนประชากรในวัยทำงานทั้งหมดในเขตอำเภอนั้น ๆ ในชั้นนี้ได้สุ่มตัวอย่างอำเภอมา กลุ่มละ ๑ อำเภอ

ชั้นสอง เป็นการสุ่มตัวอย่างระดับหมู่บ้าน ได้ทำการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้านจากอำเภอที่ตกเป็นตัวอย่างมาอำเภอละ ๓ หมู่บ้าน

ชั้นสาม เป็นการสุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนโดยวิธีการจัดระบบ ได้ทำการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนจากหมู่บ้านที่ตกเป็นตัวอย่างมาหมู่บ้านละ ๓๕ ครัวเรือน

ทวิวิธีการดังกล่าวโดยย่อแล้วนี้ จากผลของการวิจัยในเขตชนบทของประเทศไทย ในโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวนี้ ได้ครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น ๑,๘๗๖ ครัวเรือนจาก ๕๕ หมู่บ้าน ของ ๑๕ อำเภอทั่วประเทศ ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

๑. อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
๒. อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
๓. อำเภอสามเงา จังหวัดตาก
๔. อำเภอบางเขน กรุงเทพมหานคร
๕. อำเภอดำรงวิทยาคาร กรุงเทพมหานคร (เดิมเป็นจังหวัดชนบุรี)
๖. อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
๗. อำเภอชะอำ จังหวัดจันทบุรี
๘. อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
๘. อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่
๑๐. อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา



- ๑๑. อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
- ๑๒. อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา
- ๑๓. อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
- ๑๔. อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
- ๑๕. อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี

▼ แบบสอบถาม

แบบสอบถามในการสัมภาษณ์เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลในโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและประชากรของประเทศไทย ประกอบด้วยหัวข้อคำถาม ๒๐ หมวด ซึ่งผู้ศึกษาได้นำหมวดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของคนไทยในชนบทกับความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร เฉพาะส่วนที่มีคำถามเกี่ยวกับ

- ✓ ๑. จำนวนบุตรในครอบครัวทั้งหมด
- ๒. ความต้องการที่จะมีบุตรเพิ่ม
- ๓. ฐานะของครอบครัว
- ๔. อาชีพของบิดามารดา
- ๕. การศึกษาของบิดามารดา
- ๖. ความคาดหวังและความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร
- ๗. จำนวนที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก
- ๘. ลักษณะที่คงของหมู่บ้าน
- ๙. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของบิดามารดา
- ๑๐. จำนวนครั้งของการขายดิน



วิธีเก็บขอมูล

การสัมภาษณ์ให้เจ้าหน้าที่งานสำรวจทำการสัมภาษณ์บุคคลที่จะขอสัมภาษณ์ในครัวเรือน
หนึ่งให้สัมภาษณ์ทั้งชายและหญิงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

ชาย

๑. ถ้าในครัวเรือนมีคุณสมบัติเพียงคนเดียว ให้สัมภาษณ์สามี
๒. ถ้าในครัวเรือนไม่มีคุณสมบัติเลย ให้สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน (เจ้าบ้าน)
โดยไม่คำนึงถึงเพศหรืออายุ
๓. ถ้าในครัวเรือนมีคุณสมบัติ ๒ คน หรือมากกว่านั้น ให้เลือกสัมภาษณ์สามี
คนหนึ่งตามเกณฑ์ตามลำดับดังนี้คือ
 - ก. สัมภาษณ์สามีที่เป็นเจ้าบ้านที่มีอายุต่ำกว่า ๖๐ ปี และกำลังอยู่
กินกับภรรยา
 - ข. ถ้าเจ้าบ้านไม่มีคุณสมบัติตามข้อ ๓. (ก) ให้สัมภาษณ์ชายที่มีอายุ
ต่ำกว่า ๖๐ ปี แต่งงานแล้วและอยู่กินกับภรรยา โดยพิจารณา
ว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการทำมาหากินของครัวเรือนมาก
กว่าคู่สามีภรรยาอื่น (ไม่นับเจ้าบ้าน)
 - ค. ถ้าไม่สามารถกำหนดใครว่าผู้ใดมีความสำคัญต่อการทำมาหากิน
ของครัวเรือน ให้สัมภาษณ์ชายที่มีอาวุโสสูงที่สุดแต่ไม่เกิน ๖๐ ปี
แต่งงานแล้วและอยู่กินกับภรรยา

หญิง

ให้สัมภาษณ์ภรรยาของชายที่ถูกสัมภาษณ์และหญิงทุกคนในครัวเรือนที่มีอายุต่ำ
กว่า ๖๐ ปีที่เคยสมรสแล้ว ไม่วาสถานภาพสมรสจะเป็นเช่นไรก็ตาม เช่น หม้าย หรือ
แยกกันอยู่ก็ตาม

วิธีการวิจัย

รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในชนบท อธิบายแต่ละปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทำตารางแสดงอัตราแต่ละปัจจัย แล้วทำตารางแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร โดยใช้วิธีทางสถิติที่จำเป็น เช่น ทำสหสัมพันธ์ การหาค่าเฉลี่ยและอัตราส่วนร้อยละในการวิเคราะห์และการทดสอบเสนอตัวเลขนัยสำคัญทางสถิติแบบ Chi - Square Test เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจต่อไป)

ลักษณะโดยทั่วไปของข้อมูล

ประชากรตัวอย่างที่เลือกศึกษาในครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่ได้อจากการวิจัยในโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและประชากรของประเทศไทย ในส่วนที่เป็นการวิจัยรอบแรกในเขตชนบท มีจำนวนครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น ๑,๔๗๖ ครัวเรือน จำนวนครัวเรือนที่สัมภาษณ์ได้ครบทั้งสามภรรยา ๕๓๓ ราย เป็นชายที่มีอายุในช่วง ๒๐ - ๔๐ ปี จำนวน ๑,๒๑๗ ราย เป็นหญิง ๑,๓๕๐ ราย แต่การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะครอบครัวที่มีบุตรชายอายุ ๖ - ๑๕ ปี เท่านั้น จำนวนตัวอย่างในขอบข่ายนี้จึงมีเพียง ๓๕๔ ราย ซึ่งมีลักษณะทั่วไปดังนี้

อายุ

จากชายในชายการศึกษา ๓๕๔ คน มีอายุอยู่ในช่วง ๒๐ - ๒๙ ปี จำนวนร้อยละ ๑๐.๔ เป็นผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ ๓๐ - ๓๙ ปี จำนวนร้อยละ ๓๗.๑ ในช่วงอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๕๒.๕

จากหญิงในชายการศึกษา ๓๕๔ คน อยู่ในช่วงอายุ ๒๐ - ๒๙ ปี จำนวนร้อยละ ๑๐.๗ อยู่ในช่วงอายุ ๓๐ - ๓๙ ปี ร้อยละ ๔๔.๘ และ ๔๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๔๐.๑

(ตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ อัตราส่วนรอยของชายและหญิงตัวอย่างแต่ละกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	เพศ	
	ชาย	หญิง
๒๐ - ๒๔ ปี	๑.๔	๑๐.๓
๒๐ - ๓๔ ปี	๓๓.๑	๔๔.๘
๔๐ ปีขึ้นไป	๕๘.๕	๔๐.๑
ไม่ทราบ	๒.๐	๔.๓
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
จำนวน	๓๕๔	๓๕๔

การศึกษา

ชายที่เป็นตัวอย่างของการศึกษาคั้งนี้ เกินกว่าครึ่งเป็นผู้จบการศึกษาระดับมัธยม
จำนวนรอยละ ๖๑.๐ เป็นผู้จบการศึกษาคั้งแต่ระดับปีที่ ๗ ขึ้นไป ส่วนผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออก
เขียนหนังสือไม่ได้ ไม่มี เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีตัวอย่าง ๓๕๔ คนแล้ว เป็นผู้ที่ไม่ได้เรียน
หนังสือ รอยละ ๒๓.๔ แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้จบการศึกษาระดับมัธยม จำนวนรอยละ ๔๖.๓ เป็นสตรี
ที่จบการศึกษาเลยชั้นระดับปีที่ ๗ ขึ้นไป มีจำนวนค่ามาก คือ รอยละ ๒.๘ (ตารางที่ ๒)

ตารางที่ ๒ อัตราส่วนร้อยละของชายและหญิง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	เพศ	
	ชาย	หญิง
อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้	-	๒๓.๔
อ่านเขียนได้/ป.๑ - ป.๓	๒๓.๑	๑๘.๘
จบ ป.๔ - ป.๖	๑๕.๔	๔๖.๓
จบ ป.๗ ขึ้นไป	๖๑.๐	๒.๘
ไม่ทราบ	๐.๕	๓.๓
รวม	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐
จำนวน	๓๕๔	๓๕๔

อาชีพ

จากการศึกษาตัวอย่างของโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและประชากรในประเทศไทย ที่ได้ทำการสำรวจในระยะแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ซึ่งเป็นการสำรวจในเขตชนบทจากประชากรตัวอย่างที่ได้ศึกษาในครั้งนี้ พบว่า อาชีพของประชากรไทยในชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ลำดับรองลงมาก็คือการประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ อาชีพกรรมกรรับจ้าง อาชีพรับราชการและค้าขายมีจำนวนน้อย (ตารางที่ ๓)

ตารางที่ ๓ อัตราส่วนร้อยละของอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

ลักษณะอาชีพ	ร้อยละ
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	๐.๓
เกษตรกร	๗๔.๐
ค้าขาย	๖.๕
รับราชการ	๖.๘
อื่น ๆ	๙.๙
ไม่ทราบ	๒.๕
รวม	๑๐๐.๐
จำนวน	๓๕๔

ระดับฐานะทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาถึงระดับฐานะทางเศรษฐกิจของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำนวน ๓๕๔ คน ในครั้งนี้ พบว่า ประชากรในชนบทส่วนใหญ่มีระดับฐานะยากจนและปานกลางถึงร้อยละ ๓๓.๑ และ ๔๑.๕ ตามลำดับ ครอบครัวยุคใหม่มีระดับฐานะอยู่ในขั้นคั้นนี้มีเพียงร้อยละ ๑๔.๑ เท่านั้น (ตารางที่ ๔)

ตารางที่ ๔ อัตราส่วนรอยของฐานะทางเศรษฐกิจของหัวหน้าครัวเรือน

ระดับฐานะของหัวหน้าครัวเรือน*	ร้อยละ
จนมาก	๔.๘
จน	๓๓.๑
ปานกลาง	๔๑.๕
อยู่ในขั้นดี	๑๔.๑
ไม่ทราบ	๖.๕
รวม	๑๐๐.๐
จำนวน	๓๕๔

*หมายเหตุ การแบ่งฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวตามตารางนี้ ได้จากการสังเกตการณ์ของผู้สัมภาษณ์ โดยสังเกตจากลักษณะของบ้าน รวมถึงของใช้และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การสังเกตการณ์ของผู้สัมภาษณ์ได้นำมาใช้เป็นดัชนีวัดฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนของผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อผลของการศึกษาในครั้งนี้ เพราะการถามเกี่ยวกับรายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์โดยตรงนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์อาจมีความระแวงต่อคำถามและไม่ยอมตอบรายได้ที่แท้จริง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียแก่การวิจัยนี้ได้